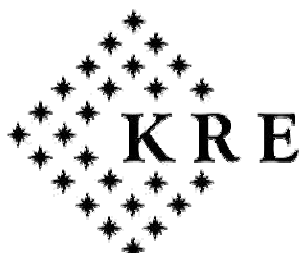

Reformáció Öröksége

7/2

Reformáció Öröksége

Sorozatszerkesztők:

Ablonczy Bálint – Csorba Dávid – Kiss Réka – Lányi Gábor

A kiadvány megjelenését támogatta:

Tiszáninneni Református Egyházkerület
Sárospataki Református Kollégium

REFORMÁCIÓ ÖRÖKSÉGE

7/2

„...TANÁCSAID HŰSÉG ÉS IGAZSÁG”
TISZTELGŐ ÍRÁSOK
DIENES DÉNES PROFESSZOR ÚR
65. SZÜLETÉSNAPJÁRA

Szerkesztette:

Csorba Dávid – Szatmári Emília

Károli Gáspár Református Egyetem
Egyház és Társadalom Kutatóintézetének Reformáció Öröksége Műhelye
• Hittudományi Kar Egyháztörténeti Kutatóintézet
• Tiszáninneri Református Egyházkerület
Budapest – Sárospatak, 2021

Kiadó: Károli Gáspár Református Egyetem
KRE ETKI RÖM – KRE HTK Egyháztörténeti Kutatóintézet

Felelős kiadó: Hanula Gergely
Károli Gáspár Református Egyetem
1091 Budapest, Kálvin tér 9.
Telefon: 455-9060; Fax: 455-9062

© Károli Gáspár Református Egyetem Egyház és Társadalom
Kutatóintézetének Reformáció Öröksége Műhelye, 2021

© Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar
Egyháztörténeti Kutatóintézet, 2021

© Szerzők, szerkesztők, 2021

Olvasószerkesztő
Csorba Dávid, Mester Gyula, Pálfi Edina, Szatmári Emília

Idegennyelvi lektor
dr. Gaál Izabella

Grafika
Asztalos József

Technikai szerkesztő
Hermán Zsuzsanna

Készült a Pátria Nyomda Zrt.-ben

ISSN 2676-9824

TARTALOM

II. kötet

Előszó	9
--------------	---

E) Vallás- és egyháztörténet

LÉVAI ATTILA

Tudományos átrendeződések a magyarok egykori vallásának kutatástörténetében a 17–19. században	17
--	----

CSUKÁS GERGELY

Huldrych Zwingli 500-éves reformációja: források, értékelések, hatások	29
--	----

CSEPREGI ZOLTÁN

Hilaria Hungarica: Az 1717-es reformációjubileum magyarországi emlékei Ernst Salomon Cyprian (1673–1745) gothai kéziratgyűjteményében	55
---	----

FAZEKAS CSABA

A reformáció képe a 19. századi magyar katolikus egyháztörténet-írásban	65
---	----

NÉMETH TAMÁS

Hit és történelem: Bibó István Uchroniájának protestáns karaktere	89
---	----

TÖRÖK ISTVÁN

A dél-borsodi lelkészkrörökről. Interjú Nt. Török István nyugalmazott lelképásztorral (az interjút készítette: Szatmári Emília)	101
---	-----

LAPIS JÓZSEF

Vers: A feltámadás elhagyatottsága	109
--	-----

F) Írás- és könyvtörténet

ŐSZ SÁNDOR ELŐD	
Két könyvbejegyzés a Sárospataki Református Kollégium 16. századi történetéből	113
BÁTORINÉ MISÁK MARIANNA	
Lorántffy Zsuzsanna levelei Telegdy Annához	127
CSORBA DÁVID	
Gyöngyösi Pál pasquillusának variációi	151
IMRE MIHÁLY	
Samuel Christian Hollmann és Albrecht Haller Sárospatakon	163
POSTMA, FERENC	
Franekeri magyar diákok bejegyzései Cornelis Burt Andriessen (1781–1782). Album Amicorum-ában (ford. Marjovszky Tibor)	183
HEGYI ÁDÁM ALEX	
Kéziratok könyvek olvasói és befogadói a református egyházban a 18. században	197
HALÁSZ TEODÓRA	
Laudáció: Több mint egy tanóra	213

G) Adattárak és eszmetörténet

HUBERT GABRIELLA	
Híven, tisztán és igazán. A dunántúli evangélikus lelkészek irodalmi tevékenysége 1598–1643 között	217
OLÁH TAMÁS	
Egy zempléni forrás Kassa kuruc blokádjához. Csicseri Orosz Pál generális levele a kassai németek pányi portyájáról	239
KOLUMBÁN VILMOS JÓZSEF	
Az oktatási infrastruktúra a 17–18. században a vizitációs jegyzőkönyvek alapján	263
MONOK ISTVÁN	
„quorum (sc. librorum) numerum esset valde taediosum huc apponere”: A könyvjegyzékírás alkotáslélektana	275

KOVÁCS I. GÁBOR	
Jobbágy eredetű református egyetemi tanárok a polgári korszakban (Dunamellék és Dunántúl)	281
FEKETE CSABA	
Esszé: Két választás Magyarországon. Avagy szóbeliség, íratlan emlékek és történetírás	299
<i>H) Életút és kegyességi arculat</i>	
HOMOKI GYULA	
A kalcedoni zsinat utáni miafizita mozgalom nyomai a <i>Vita Danielis Stylitae</i> -ben	307
MARJOVSZKY TIBOR	
Posztumusz apológia avagy tényleg be lehet segíteni a halhatatlanságnak? Erasmus önéletrajza trükkjei	319
BALOGH JUDIT	
Béldi Pál, a református székely főember	337
KÓNYA PÉTER	
Klein János Sámuel, az eperjesi evangélikus szubrektor, lelkész és egyházi író	349
SZÁSZ LAJOS	
A magyar belmisszió forrásvidéke. Szalay József nagybecskereki lelkész önéletrajza 1897-ből	365
DEMKÓ FERENC	
Laudáció: „Ároktövi” memóriamozzaikok. Dr. Dienes Dénes gyülekezeti lelkész múltjából (1981–1990)	381
Interjú dr. Dienes Dénessel	385
Képek	
A II. kötet szerzői	
A sorozat eddig megjelent kötetei	

FRANEKERI MAGYAR DIÁKOK BEJEGYZÉSEI
CORNELIS BURT ANDRIESSEN *ALBUM AMICORUM*-ÁBAN
(1781–82)

Ferenc Postma

J. Bosma már 1985-ben megállapította,¹ hogy az általa közelebből megvizsgált, a 18. század második feléből származó öt diákalbumból kettőben magyar diákoktól különböző bejegyzések fordulnak elő, pontosabban Hajo Bangma² és Anne Ypey³ esetén. Ezeket a bejegyzéseket újabban 1997-ben G. H. van de Graaf⁴ elemezte, s ebbe a vizsgálatba bevonta Murk de Haan fríz diák albumát is,⁵ Stephanus Csorba [Csorba István] és útítársa, Georgius K. Nagy [Nagy K. György] 1782. április 30-ai franekeri bejegyzései miatt.

E két magyar név mindmáig megtalálható; az 1758-ban Vlissingenben született Cornelis Burt Andriessen *Album Amicorum*-ában,⁶ ami éveken át Hágában magántulajdonban volt,⁷ de 2020 nyarán a Franekeri Akadémia („Academie van Franeker”) nevű alapítványnak adományozták.⁸ Azóta az alapítvány könyvtárának része,⁹ amely a Botnia Stins-ben található, Franeker szívében. C. B. Andriessen – amint azt az *Album Studiosorum* említi – 1776. szeptember 23-án lett teológushallgató Franekerben,¹⁰ prof. Hermannus Cannegieter rektorsága ide-

¹ Bosma: *Vijf Franeker studentenalba*, 194, 195.

² Hajo Bangmáról és albumáról, amely a leeuwardeni „Tresoar”-ban található, jelzete: <Hs 1023>, uo., 194, 204.

³ Anne Ypey-ről, Hajo Bangma barátjáról s albumaikról (Fries Museum, Leeuwarden, jelzete: <PL00476>), uo., 194–195, 204.

⁴ Ld. Van de Graaf: *Cum Deo*, 129–131.

⁵ Uo., 129. - Murk de Haan albuma a leeuwardeni „Tresoar”-ban található, jelzete: <Hs 23>.

⁶ Ld. *NNWB*, 1., 140 (s.v.). – 1758. okt. 5-én született Vlissingenben. Anyja: Maria Cornelia Burt. Az ő nevét toldotta saját családnevéhez. – Franekerben pedig Hajo Bangma és Anne Ypey albumaiba írt bejegyzést.

⁷ Heesakkers–Thomassen: *Voorlopige lijst*, 17.

⁸ Ld. az „Academie van Franeker” alapítvány hírlevelét 2020 szeptemberéből.

⁹ Az album jelzete: <I-d>.

¹⁰ *ASF*, Nr. 13736: C(ornelius) B(art) Andriessen, (Middelburgo Zelandus) – sic (!). Hajo Bangma albumában Andriessen világos aláírása: „Flissingana Zelandus”. – Ebben az időben Petrus Conradi és Samuel Henricus Manger professzorok voltak Franeker ún. „teológiai arcai”. Prof. Hermannus Venema pedig „professor honorarius”-ként tartozott a fakultáshoz.

jén. Tanulmányait itt fejezte be 1782-ben, majd még ugyanez év novemberében iktatták be a fríz Steggerda / Finkenga lelképásztornának. Ezután még különböző gyülekezetekben szolgált, legutoljára Rotterdam / Charlois / Katendrechtben (1797), ahonnan 1840 júniusában nyugdíjba ment, s 1845. október 1-én „majdnem 87 évesen, áldott öregségben” meghalt.¹¹

A dúsan aranyozott előlap szerint, franekeri albumát csak 1781-ben csináltatta, amikor tanulmányaiban már messzire jutott. Az album azon diáktársai bejegyzéseit tartalmazza, akikkel az évek során találkozási barátságot kötött, így ez egy igazi baráti album.¹² Ilyen értelemben használta ezt élete hátralévő részében is.¹³ Az album végén található regiszter, 180 sorszámot tartalmaz, ami összesen 160 nevet jelent. Sajnálatosan ezek közül a baráti bejegyzések közül nem mindegyik maradt meg, ahogyan ez – szerencsére kisebb mértékben – a magyarok esetében is érvényes, amint azt a következőkben is látni fogjuk.

MAGYAR KEZEKTŐL SZÁRMAZÓ BEJEGYZÉSEK

Az első magyar, akivel Andriessen albumában már az elején (5r) találkozunk, a teológushallgató Georgius Szüts [Szűcs György]. Díjmentesként („gratis”) iratkozott be Franekerben 1780. szeptember 24-én,¹⁴ Gabriel Beretivel [Bereti Gábor] együtt,¹⁵ aki az albumban szereplő második magyar (7r). Tanulmányait mindketten – évekkel korábban – a nevezetes Sárospataki Kollégiumban kezdték,¹⁶ ezért érthető a franekeri *Album Studiosorum*-ban (*ASIF*) a nevük mellett szereplő megjegyzés: „Patakino Hungarus”. Tanulmányait ezidőben kezdte Sárospatakon egy harmadik magyar is: Johannes Otrókotsi [Otrókócsi Végh János],¹⁷ ennek bizonyítéka az albumban lévő bejegyzésének aláírása: „S. Patakino Hun-

¹¹ A *Rotterdamsche Courant* (1845. okt. 4.) C. B. Andriessen özvegye aláírásával (Delpher letöltve: 2021. márc. 10.).

¹² Az album amicorumok ebben az időben már inkább igazi „baráti albumok”-ká váltak. Professzorokat, lelkészeket és egyéb hírességeket nem vagy alig találunk bennük. A korábbiakhoz képest lényeges különbséghez ld. többek között: Postma: In tantis mundi tumultibus. Ez az írás a franekeri magyarok bejegyzéseiről számol be Michaël Corvinus albuma (1624) alapján.

¹³ Heesakkers–Thomassen: *Voorlopige lijst*, 17. Eszerint Andriessen az albumát 1844-ben még használta.

¹⁴ *ASIF*, Nr. 13852.

¹⁵ *ASIF*, Nr. 13851.

¹⁶ Mindkettejüket megtaláljuk a sárospataki matrikulában: Bereti Gábor 1769 októberében, Szűcs György 1770 januárjában („Academias salutat”), ld. Hörsik: *A Sárospataki Református Kollégium diákjai*, 297. A híres Sárospataki Kollégium mozgalmas történetét ld. Dienes–Ugrai: *History*.

¹⁷ Otrókócsi Végh Jánost 1767 márciusánál találjuk a sárospataki matrikulában, ld. Hörsik: *A Sárospataki*, 293 („Academias salutat”).

garus” (9r). Ő az említett kettőnél később, 1781. április 28-án lett ugyancsak díjmentes („gratis”) hallgató Franekerben.¹⁸ Az is feltűnő, hogy már néhány hónappal ezután – Szűccsel és Beretivel egy napon (1781. jún. 29.) – Andriessen („Andrissien”) albumát bejegyzéssel „tisztelte meg”. Ennek oka talán az volt, hogy – amint maga is írja – „S.S. Theol. Candidatus” fokozatot szerzett, s ezután rövid időn belül vissza kívánt térni hazájába.¹⁹

Az első három magyar bejegyzés 1781 júniusából származik, a rákövetkező három 1782 májusából, s több mással együtt Andriessen albumában. Két esetben ismét sárospataki diákok: Georgius K. Nagy [Nagy K. György],²⁰ és Stephanus Csorba [Csorba István],²¹ akiket már előbb említettünk. Ők 1781. szeptember 22-én együtt iratkoztak be hallgatónak Franekerben,²² noha teológiai tanulmányaik előrehaladása meglehetősen különbözött egymástól. Amikor Nagy Andriessen albumába bejegyzést írt (1782. máj. 16.), ő már „S. S. Theol. Candidatus” (43r), amint Andriessen maga is, ahogy a bejegyzésből kitűnik. Csorba ellenben – akinek bejegyzése egy nappal későbbi (1782. máj. 17.), azt „Studiosus”-ként (47r) írta alá, tanulmányait ezután Utrechtben folytatta.²³ A harmadik és egyben utolsó magyar, aki ebben az összefüggésben ezidőben, 1782 májusában Andriessen albumát gazdagítja (49r), a híres Debreceni Kollégiumba járt, nevezetesen, Joannes Récheij [Rétseij / Rétseij János],²⁴ 1781. szeptember 24-én lett franekeri diák,²⁵ s a teológia mellett – amint aláírásából világos – orvosi tanulmányokat is folytatott. Csorbához hasonlóan ezeket később Utrechtben folytatta.²⁶

Andriessen albumában azonban található egy hetedik magyar bejegyzés is, amely világosan látszik a végén lévő regiszterből. Ő is a híres Sárospataki Kollégium diákja, Michael Egei [Egei Mihály].²⁷ Először Utrechtben töltött rövid időt,

¹⁸ *ASIF*, Nr. 13860.

¹⁹ Ismereteink szerint prédikátor lett Sajóecsegen (1783). Ld. Ugrai–Dienes: *A Tiszáninneni Református Egyházkerület lelkészei*, sub C33. – Szűcs, Bereti, Egei és Nagy adatai ugyanitt.

²⁰ Nagy K. György 1767-ben ugyancsak sárospataki diák, ld. Hörcsik: *A Sárospataki*, 293.

²¹ Csorba István 1768-ban sárospataki diák, uo., 294.

²² *ASIF*, Nr. 13882 (Nagy), Nr. 13883 (Csorba).

²³ Bozzay–Ladányi: *Magyarországi diákok*, Nr. 1217, 1893. – Csorba, a Stipendium Bernardinum ösztöndíjával is tanult Utrechtben (1785), ld. Van Veen: *Het Stipendium Bernardinum*, 282. Arra nézve, hogy prédikátorságot viselt-e és Magyarországon hol, nincs adatunk.

²⁴ Récheij [Rétseij] 1769 áprilisában debreceni diák, ld. Thury: *Iskolatörténeti Adattár*, 2., 290. – 1792-től prédikátor Székelyhídon.

²⁵ *ASIF*, Nr. 13885.

²⁶ Franeker után Utrechtben találjuk (1783), itt a *Stipendium Bernardinum* ösztöndíjával tanult (1784), ld. Van Veen: *Het Stipendium Bernardinum*, 282. – Bozzay–Ladányi: *Magyarországi diákok*, Nr. 1221, 1899.

²⁷ Egei 1772-ben sárospataki diák, ld. Hörcsik: *A Sárospataki*, 301 („Rector Tállya, mox academiás salutat”).

majd teológiai hallgatóként Franekerbe iratkozott be (1781. okt. 12.).²⁸ Baráti bejegyzésének – a regiszter tanúsága szerint – valahol Nagy (43r) és Csorba (47r) közt kellett állnia, de az albumból pont ezek a lapok már hiányoznak. Mindezek alapján azonban feltételezhetjük, hogy – Nagyhoz, Csorbához és Récheijhez hasonlóan – 1782 májusában írhatott be ide. Lehetséges, hogy Andriessent választott jelmondatával tisztelte meg: „In Christo, et cum Christo”.²⁹ Egei tanulmányait – Csorbához és Récheijhez hasonlóan – Utrechtben folytatta.³⁰

EPILÓGUS

J. Bosma, a franekeri diákalbumok körében végzett kutatásai alapján arra következtet, hogy „a 18. század végétől a magyar diákok Franekerből elmaradnak”.³¹ Bár csak öt albumot vett figyelembe,³² de következtetései nem teljességgel pontatlanok. Amikor 1774 után a fríz rendek nyomására a *Bursát* (*mensa academica*) bezárták, néhány professzor kiállása következtében a magyaroknak a franekeri egyetemen tíz „támogatott” hely még továbbra is rendelkezésre állt,³³ bár a távoli Franekerbe való utazás a kedvüket kedvezőtlenül befolyásolta. Ugyanakkor Mária Terézia Bécsből folytatott birodalmi politikája is fékező tényezőként hatott. Kormányzása alatt a magyar diákoknak évekig tilos volt külföldre utazniuk.³⁴ De a fríz egyetemi város – a megszorító és megbénító szabályozások dacára – 1800-ig mégis a magyar diákok kedvelt úticélja volt.³⁵ Joggal állítható tehát, hogy

²⁸ *ASF*, Nr. 13886.

²⁹ Amint azt Hajo Bangma albumába bejegyzí (1782. máj. 30.).

³⁰ Bozzay–Ladányi: *Magyarországi diákoké*, Nr. 1218, 1884.

³¹ Bosma: *Vijf Franeker studentenalba*, 202.

³² Ami Franciscus Rinia van Nauta, Hajo Bangma, Anne Ypey, Petrus Johannes Conradi és Bokko Hermannus Habbema albumait illeti, mind az őt a 18. század második feléből származik. – J. F. M. Herbell (1771) albumát (ld. a leeuwardeni „Tresoar”-ban, jelzete: <Hs 1820>) és Murk de Haan-ét (1778) itt (adatait ld. fent) figyelmen kívül hagyta.

³³ A számos megtakarítási rendelkezés közül a *Bursát* érintő egyiket ld. Boeles: *Frieslands Hoogeschool*, 1., 381–393. A *Bursa* bezárása Magyarországon sok bizonytalanságot szült (uo., 83–84). Egyéb részleteket ld. Postma: *De Hongaren*, 50.

³⁴ Uralkodási ideje a magyar protestáns egyháztörténetben a „csendes ellenreformáció”-ként ismert. Ld. Bucsay: *Der Protestantismus in Ungarn*, 2., 19–21, resp. 48. Amikor utazni lehetett külföldre, a magyar diákoknak sok időbe, fáradságba és pénzbe került, hogy útvélhez jussanak. – Stephanus Bányai [Bányai István], a Pataki Kollégium professzora (1744), tanítómesterét Ludovicus Casparus Valckenaert óvatos megfogalmazással tudósítja az ország súlyos aktuális helyzetéről, ld. Postma–Bozzay: *Die Briefe von Stephanus Bányai, 1742–1760*.

³⁵ Heidelberg eleste után (1622. szeptember eleje), a magyar diákok *peregrinatio*-ja Franekerben kezdődött meg. Ld. Postma: *Franekera; Uő.*: *De Hongaren*.

ezekben az időkben, Franeker sosem volt magyarok nélkül,³⁶ amit albumbejegyzéseik is bizonyítanak.³⁷

Paucissimis hisce verbis, memoriam sui eximio doctissimoque viro Dionysio Dienes, amico suo charissimo, lubens commendare vult Autor.

- * Szíves köszönetem Carla van der Kooi-nak, az „Academie van Franeker” alapítvány könyvtárosának a kérdéshez szükséges teljes magyar fotóanyag előteremtéséért.
- * Ugyancsak szívélyes köszönetemet fejezem ki Haye Bijlstran-nak, aki a leeuwardeni „Tresoar”-ban található összes magyar bejegyzés jó minőségű fotóiról gondoskodott számomra.
- * Végül szíves köszönetemet fejezem ki Dr. Marjovszky Tibornak, aki ezt az eredetileg hollandul megfogalmazott írást magyarra fordította.

³⁶ Amikor a későbbi debreceni püspök, Benedek Mihály megérkezik Franekerbe (1774), nagy öröme nyolc *peregrini*-t talál. A *Bursa* bezárása után, az elsők között van azok közül, akik „támogatott” helyet kaptak. Ld. Postma: *Das Itinerarium* von Michael Benedek.

³⁷ Hajo Bangma albumába a következő magyarok írtak: Csorba István (1782. ápr. 20.), Egei Mihály (1782. máj. 30.), Nagy K. György (1782. ápr. 10.), Malom János (1781. márc. 3.) és Récheij János (1782. máj. 30.);

Anne Ypey albumába: Botos Mihály (1784. jún. 2.), Csorba István (1782. jan. 25.), Dienes Sámuel (1784. máj. 4.), Nagy K. György (1782. jan. 24.) és Sárváry János (1779. szept. 25.);

Murk de Haan albumába: Csorba István (1782. ápr. 30.) és Nagy K. György (ua.);

J. F. M. Herbell albumába: Abats (Abacs) János (1772. jún. 24.), Katona Mihály (1772. márc. 1.) és Cséri Verestói Sámuel (1771. máj. 11.).

Itt kell még utalnunk prof. Hermannus Cannegieter (1776) albumára, amely magángyűjteményünkben található, benne Sárkány Pál (1777. máj. 4.) és Tasnádi Szócs István (1777. jún. 23.) sárospataki diákok bejegyzéseivel.

APPENDIX

1. Georgius Szüts/ Szűcs György bejegyzése.
Franeker: 1781. 06. 29.

5r

Vivit post funera VIRTUS.

Symb.

Respice finem.

Franequerae Frisio[rum]
29. Junij
A.R.S. 1781.

In memoriam non umquam inter-
moriturae amicitiae Nobiliss[im]o
Albi hujus Possessori

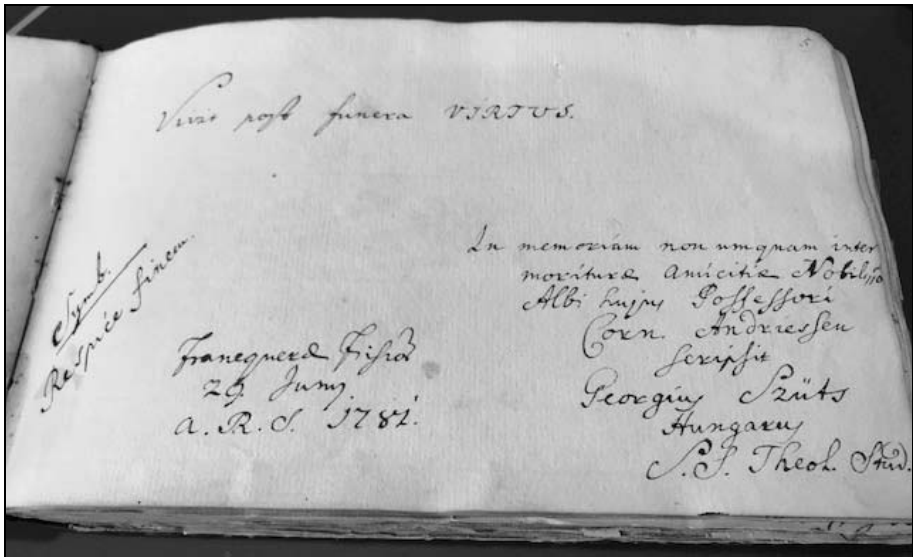
Corn. Andriessen

scripsit

Georgius Szüts

Hungarus

S.S. Theol. Stud.

2. Gabriel Bereti/ Bereti Gábor bejegyzése.
Franeker: 1781. 06. 29.

7r

Quoties suspiras, toties de DEO cogita.

x x

x

Et

Mortem meditare.

Symbolum

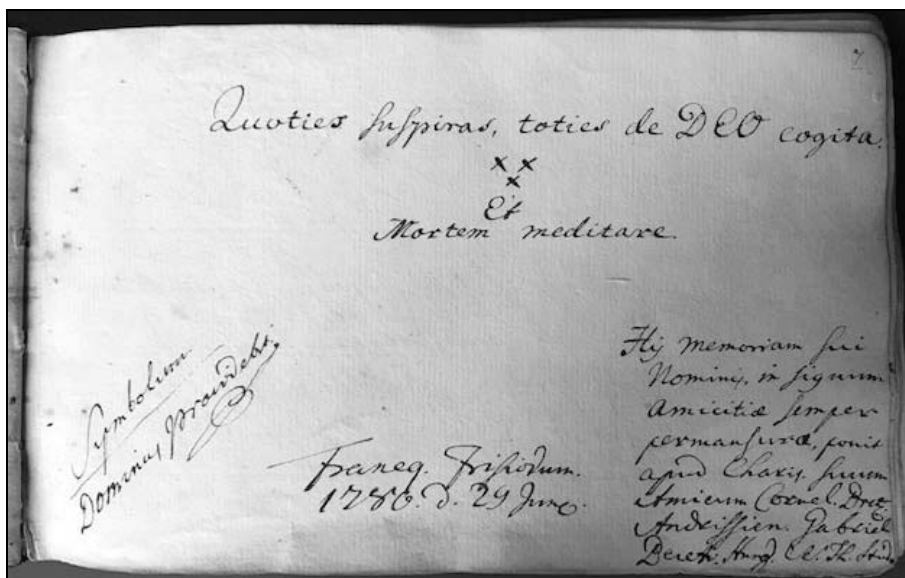
Dominus providebit.

His memoriam sui
Nominis, in signum
amicitiae semper
permansurae, ponit
apud Charis. suum

Franeg. Frisiorum

1781. d. 29. Junij.

Amicum Cornel. Burt
Andriessen, Gabriel
Bereti. Hung. S.S. Th. Stud.

3. Johannes Otrókotsi/ Otrókócsi Végh János bejegyzése.
Franeker: 1781. 06. 29.

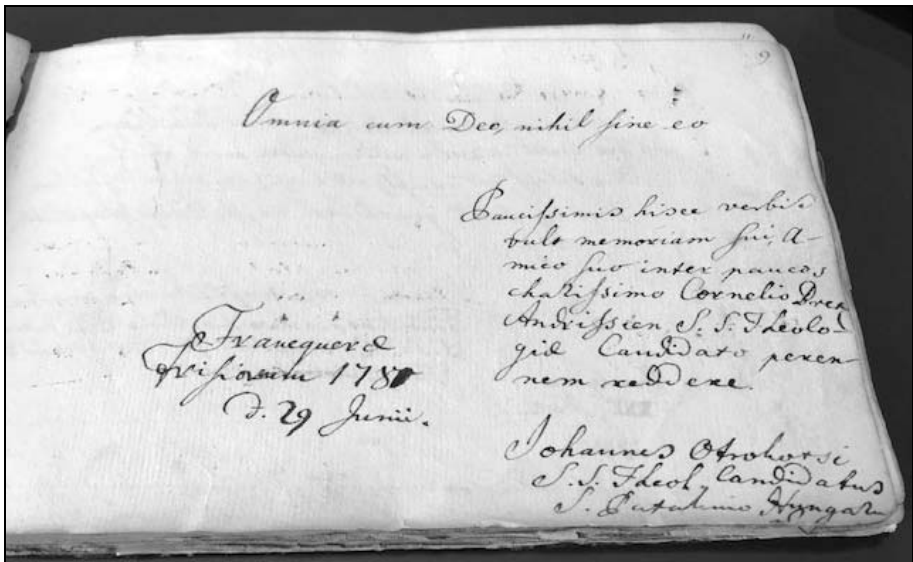
9r

Omnia cum Deo, nihil sine eo.

Franequerae
Frisiorum 1781
d. 29. Junii.

Paucissimis hisce verbis
vult memoriam sui, A-
mico suo inter paucos
charissimo Cornelio Burt
Andrissien, S.S. Theolo-
giae Candidato, peren-
nem reddere.

Johannes Otrókotsi
S.S. Theol. Candidatus
S. Patakino Hungarus.

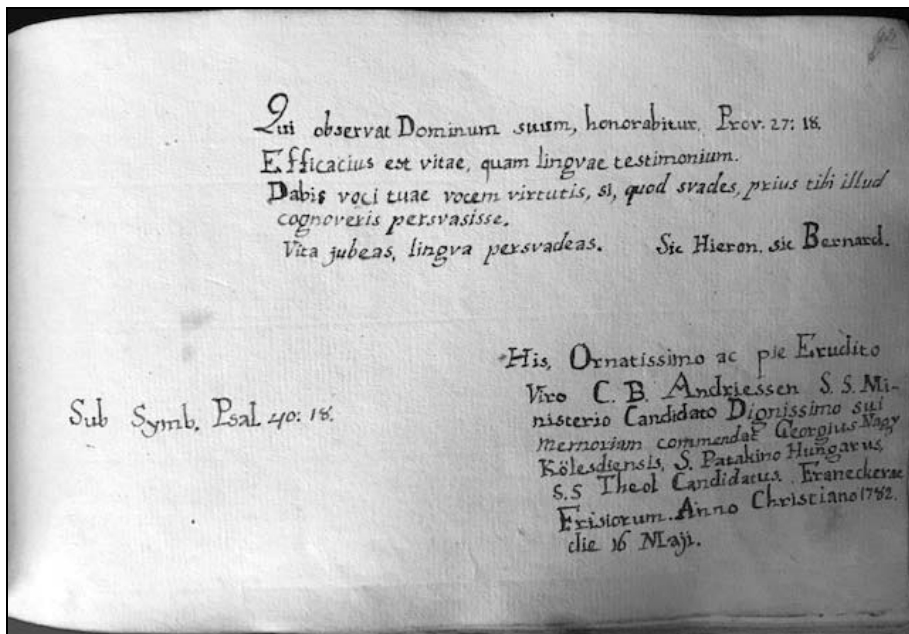
4. Georgius K. Nagy/ Nagy K. György bejegyzése.
Franecker: 1782. 05. 16.

43r

Qui observat Dominum suum, honorabitur. Prov. 27:18.
Efficacius est vitae, quam linguae testimonium.
Dabis voci tuae vocem virtutis, si, quod suades, prius tibi illud
cogoveris persuasisse.
Vita jubeas, lingua persuadeas. Sic Hieron. sic Bernard.

Sub Symb. Psal. 40:18.

His, Ornatissimo ac pie Erudito
Viro C.B. Andriessen, S.S. Mi-
nisterio Candidato Dignissimo, sui
memoriam commendat Georgius Nagy
Kölesdiensis, S. Patakino Hungarus,
S.S. Theol. Candidatus. Franeckeræ
Frisiorum. Anno Christiano 1782,
die 16. Maji.

5. Steph[anus] Csorba/ Csorba István bejegyzése.
Franeker: 1782. 05. 17.

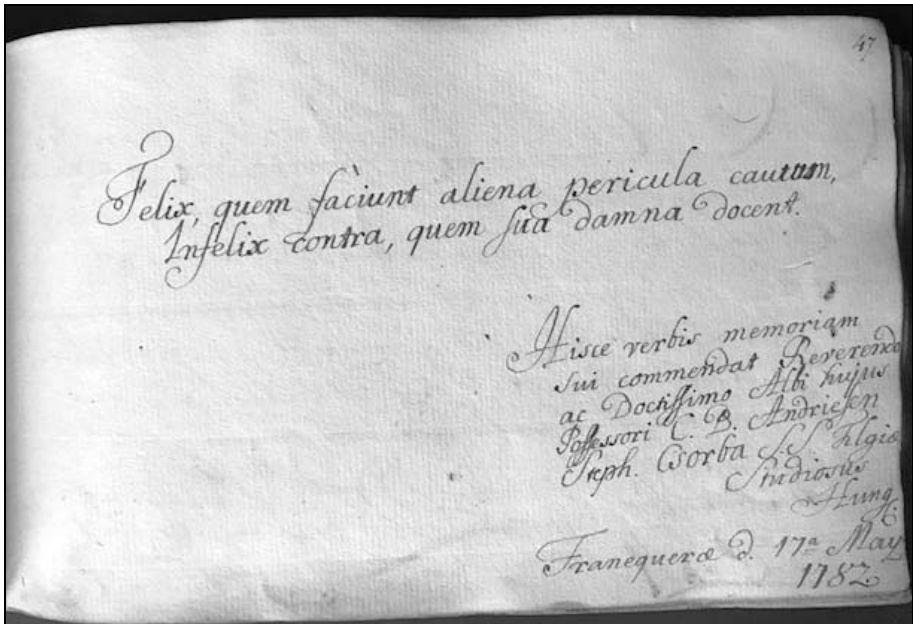
47r

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.
Infelix contra, quem sua damna docent.

Hisce verbis memoriam
sui commendat Reverendo
ac Doctissimo Albi hujus
Possessori C.B. Andriesen
Steph. Csorba. S.S. Th[eo]l[o]giae
Studiosus
Hung.

Franequerae d. 17a Maji

1782.

6. Joannes Récheij/ Rétsei/ Rétseij János bejegyzése.
[Franeker]: 1782.

49r

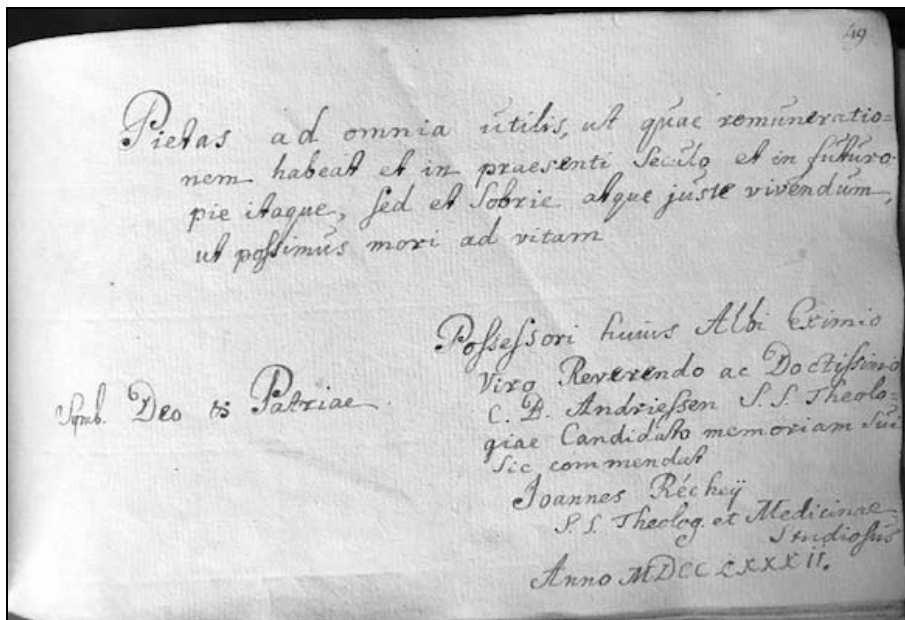
Pietas ad omnia utilis, ut quae remuneratio-
nem habeat et in praesenti seculo, et in futuro;
pie itaque, sed et sobrie atque juste vivendum,
ut possimus mori ad vitam.

Symb. Deo & Patriae.

Possessori huius Albi Eximio
Viro Reverendo ac Doctissimo
C.B. Andriessen, S.S. Theolo-
giae Candidato, memoriam sui
sic commendat

Joannes Récheij
S.S. Theolog. et Medicinae
Studiosus.

Anno MDCCLXXXII.

RÖVIDÍTÉSEK

- ASf – Fockema Andreae, S.J. – Meijer, Th.J. (eds.): *Album Studiosorum Academiae Franekerensis, 1585–1811; 1816–1844, I. Naamlijst der studenten*, Franeker, T. Wever, [1968].
- NNBW – Molhuysen, P.C. et al. (eds.): *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, 1–10., Leiden, A.W. Sijthoff, 1911–37.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BOELES, W.B.S.: *Frieslands Hoogeschool en het Rijks Athenaeum te Franeker*, 1–2., Leeuwarden, H. Kuipers, 1878–89.
- BOSMA, J.: Vijf Franeker studentenalba uit de tweede helft van de achttiende eeuw, in G.Th. Jensma et al. (eds.): *Universiteit te Franeker, 1585–1811: Bijdragen tot de geschiedenis van de Friese hogeschool*, Leeuwarden / Ljouwert, Fryske Akademy, 1985, 191–205.
- BOZZAY Réka – LADÁNYI Sándor (eds.): *Magyarországi diákok holland egyetemeken, 1595–1918: Hongaarse studenten aan Nederlandse universiteiten, 1595–1918* (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 15), Bp., ELTE, 2007.
- BUCSAY Mihály: *Der Protestantismus in Ungarn, 1521–1978: Ungarns Reformationskirchen in Geschichte und Gegenwart*, 1-2., Wien–Köln–Graz, Hermann Böhlau Verlag, 1977–79.
- DIENES Dénes – UGRAI János: *History of the Reformed Church College in Sárospatak*, Sárospatak, Hernád, 2013.
- GRAAF, G. H. van de: Cum Deo. Magyar peregrinusok bejegyzései franekeri album amicorumokban, in Balázs Mihály et al. (eds.): *Művelődési törekvések a korai újkorban: Tanulmányok Keserű Bálint tiszteletére*, Szeged, JATE, 1997 (Adattár, 35), 117–133.
- HEESAKKERS, C.L. – THOMASSEN, K. (eds.): *Voorlopige lijst van Alba Amicorum uit de Nederlanden vóór 1800*, 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1986.
- HÖRCSIK Richárd (ed.): *A Sárospataki Református Kollégium diákjai, 1617–1777*, Sárospatak, SRK, 1998.
- POSTMA, Ferenc: Franekera, az igaz keresztyéneknek híres akadémiajuk benne [oder die Frage, warum nach der Zerstörung von Heidelberg (September 1622) die sogenannte *Peregrinatio hungarica* sich von Heidelberg nach Franeker verlegt hat], in Balázs Mihály et al. (eds.): *Művelődési törekvések a korai újkorban: Tanulmányok Keserű Bálint tiszteletére*, Szeged, JATE, 1997 (Adattár, 35), 487–495.
- POSTMA, Ferenc – BOZZAY Réka: Die Briefe von Stephanus Bányai [F. Bányai István] (1711–1767) an Prof. Ludovicus Casparus Valckenaer in Franeker, 1742–1760, *Sárospataki Füzetek* 13 (2009/3), 145–166.
- POSTMA, Ferenc: Das *Itinerarium* von Michaël Benedek (1773–1775) und seine vier *Testimonia* aus Franeker (Juni 1775), in Mihály Imre et al. (eds.): *Eruditio, Virtus et Constantia: Tanulmányok a 70 éves Bitskey István tiszteletére*, Debrecen, Egyetemi, 2011, 1., 371–390.
- POSTMA, Ferenc: In tantis mundi tumultibus... De vroegste album-bijdragen van Hongaren uit Franeker: Vijf inscripties in het *Album Amicorum* van Michaël Corvinus (1624), in Zoltán Adorjáni (ed.): *Studia Doctorum Theologiae Protestantis*, I, *Emlékkötet a*

- 70 éves Geréb Zsolt tiszteletére, Kolozsvár, KPTI, 2011 (A kolozsvári Protestáns Teológia Kutatóintézetének kötetei, 1), 343–355. = *Református Szemle* 105 (2012/6), 589–598.
- POSTMA, Ferenc: De Hongaren en het onderwijs aan de Friese universiteit te Franeker, *Acta Neerlandica. Bijdragen tot de Neerlandistiek* 10 (2015), 33–80.
- THURY Etele: *Series Studiosorum in Schola Debrecina Hebeticae Confessionis, 1588–1792: A debreczeni Református Főiskola tanulók névsora, 1588–1792*, in Uő. (ed.): *Iskolatörténeti Adattár*, 2., Pápa, Főiskolai Könyvnyomda, 1908, 96–466.
- UGRAI János – DIENES Dénes (eds.): *A Tiszáninneni Református Egyházkerület lelkészei. A kezdetektől a millenniumig. Adattár*, Sárospatak–Tiszaujváros, s.n., 2017.³
- VEEN, S.D. van: *Het Stipendium Bernardinum. Geschiedenis eener Utrechtsche academie-beurs*, Utrecht, G.J.A. Ruys, 1911.

ABSTRACT

Ferenc Postma: *Contributions of Hungarian Peregrinating Students
in the Album Amicorum of Cornelis Burt Andriessen
(Franeker, 1781–1782)*

In the summer of 2020, the *Album Amicorum* of the late Reverend Cornelis Burt Andriessen (1758–1845) came into the possession of the so-called „Academie van Franeker” Foundation. It is kept nowadays in the Library of the Foundation at Franeker. The *Album* contains six contributions by Hungarian peregrinating students during their stay at Franeker University, 1781–1782, where they met Andriessen as a student at the Faculty of Theology.

Keywords: Peregrinatio hungarica; Franeker University; *Album Amicorum*; Reformed Church College in Sárospatak; History of the Hungarian Reformed Church